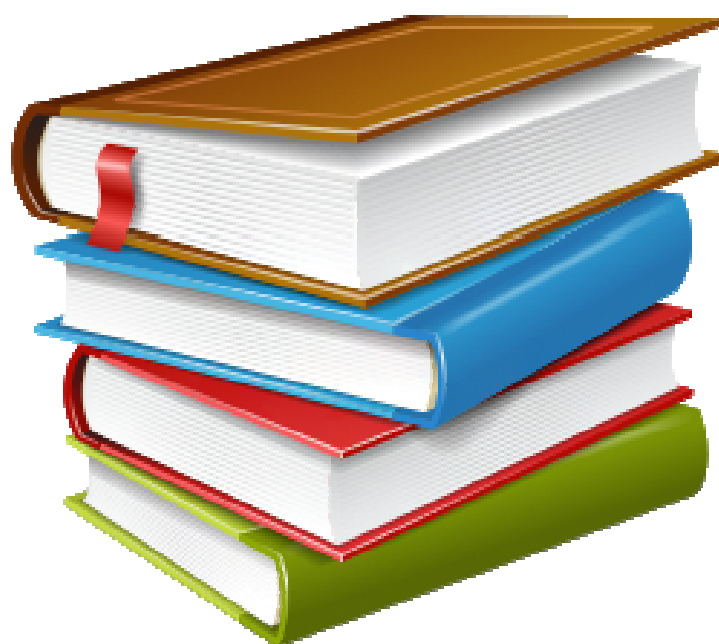
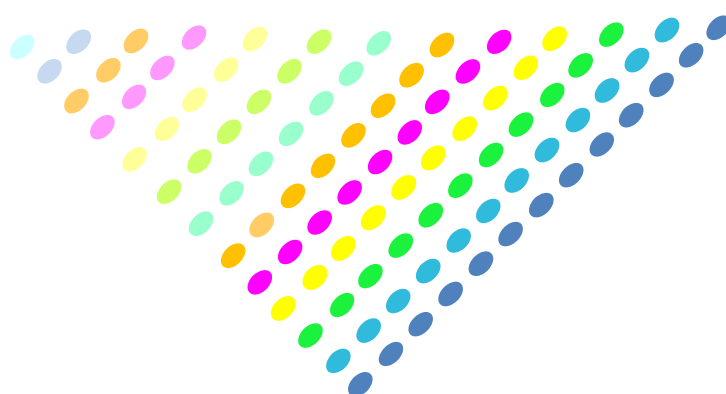

**P
R
O
G
R
A
M
A
S**

1º Curso

2018-2019

ÍNDICE

1º Cuadrimestre

Páx

-
- **Socioloxía Xeral** (Formación Básica)..... 4
  - **Fundamentos de Dereito** (Formación Básica)..... 7
  - **Fundamentos de Política Social** (Formación Básica).....12
  - **Fundamentos de Traballo Social** (Obrigatoria).....15
  - **Historia do Traballo Social** (Obrigatoria).....19

2º Cuadrimestre

Páx

-
- **Fundamentos de Psicoloxía** (Formación Básica).....26
  - **Historia dos Sistemas de Benestar Social** (Formación Básica)..29
  - **Antropoloxía Social e Cultural** (Formación Básica).....33
  - **Fundamentos de Economía** (Formación Básica).....36
  - **Ética e Traballo Social** (Obrigatoria).....40

1º Cuadrimestre

G3171101 – Socioloxía Xeral (Procesos e Problemas sobre os que actúa o Traballo Social) - Curso 2018/2019

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Primeiro Curso

Profesor: Xoán Carlos Bascuas Jardón

Programa

Obxectivos da materia

.- Coñecer e comprender os conceptos básicos e teorías da Socioloxía.

.- Coñecer e comprender os principais feitos e os problemas sociais, e saber relacionalos coa práctica do Traballo Social.

.- Coñecer e ser capaz de aplicar mecanismos de identificación, análise e medida dos problemas sociais e das necesidades derivadas das situacións de exclusión, discriminación e opresión nas que intervén o Traballo Social e as formas de intervención para combatelas.

Contidos

Tema 1. A Socioloxía como ciencia social. Problemas e perspectivas da Socioloxía: os principais paradigmas da Socioloxía.

Tema 2. A orixe da Socioloxía como ciencia. As interpretacións sociolóxicas de August Comte. As interpretacións sociolóxicas de Karl Marx. As interpretacións sociolóxicas de Emile Durkheim. As interpretacións sociolóxicas de Max Weber.

Tema 3. Cultura. Definición. Compoñentes e características do sistema cultural. Normas, valores, crenzas e símbolos. Funcións sociais da cultura.

Tema 4. Rol e Status. Definición de rol social. Tipoloxía do rol. Conflito de rol e a resolución de conflitos de rol.

Tema 5. O proceso de socialización. As etapas do proceso de socialización. Os principais axentes e medios ambientais de socialización: a familia, a escola, os grupos de iguais e o traballo, e medios de comunicación de masas.

Tema 6. Xénero e sociedade. A socialización do xénero. Patriarcado e sexismo. Feminismo e sociedade. A sexualidade. A homosexualidade. Sexualidade e cambio social.

Tema 7. Conformidade e desviación social. Comportamento desviado en socioloxía. Desviación e formas de adaptación social.

Tema 8. O control social. Concepto e funcións do control social. Mecanismos, sistemas ou niveis de control social.

Bibliografía básica e complementaria

- Bauman, Z. e May, T. (2007). *Pensando sociológicamente*. Buenos Aires: Nueva Visión.
- Beriain, J. e Iturrate, J. L. (Eds.) (2008). *Para comprender la teoría sociológica*. Estella: Verbo Divino.
- Flecha, R., Gómez, J. e Puigvert, L. (2001). *Teoría sociológica contemporánea*. Barcelona: Paidós.
- García Ferrando, M. (Coord.). (2005). *Pensar nuestra sociedad. Fundamentos de Sociología*. Valencia: Tirant lo Blanch.
- Garvia, R. (2007). *Conceptos fundamentales de sociología*. Madrid: Alianza.
- Guiddens, A. (2010). *Sociología*. Madrid: Alianza Editorial.
- Macionys, J. e Plummer, K. (2004). *Sociología*. Madrid: Prentice-Hall.
- Ritzer, G. (2005). *Teoría sociológica*. Madrid. McGraw-Hill.
- Scott, J. (Ed.) (2013). *50 sociólogos esenciales*. Madrid: Cátedra.
- Spretcher, R. (Coord.). (2005). *Teorías sociológicas. Introducción a los clásicos*. Córdoba (Argentina): Ed. Brujas.
- Tezanos, J. F. (2006). *La explicación sociológica. Una introducción a la Sociología*. Madrid: UNED.

Competencias

XENÉRICAS:

.- Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnósticos sociais, no ámbito da intervención social, que inclúan unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica ou ética.

ESPECÍFICAS:

.- Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural.

TRANSVERSAIS:

- .- Capacidade de análise e síntese.
- .- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- .- Capacidade de razoamento crítico.
- .- Capacidade de aprendizaxe autónomo.
- .- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

As sesións de aula nas aulas expositivas teñen como finalidade a explicación dos aspectos básicos de cada tema establecido no programa, proporcionando a información necesaria que permita ao alumnado o aprendizaxe autónomo.

A docencia interactiva, de 18 horas distribuídas no cuadrimestre, pretende que o alumnado, individualmente ou en grupo, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos, traballo con textos ou datos, aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

No último período do cuadrimestre realizaranse sesións de titorías en grupos reducidos (en torno a unha ducia de alumnos/as por grupo) nos que se desenvolverán actividades orientadas á realización do exame final.

A través das titorías asesórase ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas de realización autónoma polo/a alumno/a, que supoñen un proceso de autoaprendizaxe.

Sistema de avaliación

Haberá un exame final tipo test, correspondente á convocatoria oficial, que é necesario superar para aprobar a materia. Contará con corenta preguntas, con tres opcións de resposta cada unha delas. Para cada pregunta, só unha única opción será válida e verdadeira. Cada pregunta respondida correctamente terá un valor de 0,25 puntos. Será obrigatorio responder como mínimo vinte e cinco preguntas. Admítese un máximo de cinco fallos sen penalización algunha. A partir do sexto erro, cada fallo será sancionado cun desconto de 0,25 puntos.

O exame final liberará o 75% da nota final.

O 25% restante da nota final se corresponderá coa avaliación continua.

No caso de non asistir ás aulas nas que se realizan tarefas puntuábeis, e a ausencia estea xustificada, poden compensarse as tarefas coa elaboración de traballos ou exercicios que lle sexan encomendados polo profesor.

O alumnado ao que a dirección do centro lle conceda a dispensa de asistencia deberá acordar co profesor un traballo substitutivo dos exercicios interactivos, que deberá entregar por escrito e defenderá nunha titoría previamente sinalada.

Poderán producirse cambios no sistema de avaliación cando así sexa acordado entre o profesor e o alumnado e sempre que supoña unha mellora para a aprendizaxe.

Tempo de estudo e traballo persoal

O tempo de estudo e traballo persoal estimado que debe dedicar un estudante para a superación da Socioloxía Xeral é dun total de 99 horas distribuídas do seguinte xeito:

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas.

Exercicios: 15 horas.

Lectura de textos: 10 horas.

Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas.

Preparación para exposicións: 04 horas.

Recomendacións para o estudo da materia

Non hai recomendacións específicas, para alén do contacto periódico co profesor e a participación nas aulas interactivas.

G3171102 - Fundamentos de Dereito (Ferramentas Legais e Organizativas para o Traballo Social) - Curso 2018/2019

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Primeiro Curso

Profesor: Luís Barreiro Carballal

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer os mecanismos de creación do Dereito e desenvolver a capacidade de interpretar correctamente as normas emanadas das diversas fontes xurídicas.
- Coñecer e ser capaz de integrar no traballo social as esixencias que impoñen os marcos legais e as normas de prestación de servizos, incluíndo a natureza da autoridade, a aplicación práctica da lei, a responsabilidade legal, e as tensións entre normas xurídicas, políticas e prácticas.
- Coñecer e comprender o marco xurídico para as relacións persoais e familiares, especialmente entre os cónxuxes (matrimonio, separación e divorcio, parellas de feito) e en relación aos menores (obrigas de e para cos nenos, a adopción e o acollemento, e a protección de menores).
- Coñecer os fundamentos do Dereito Laboral así como os modelos de contratación.

Contidos

INTRODUCCIÓN Ó DEREITO

1.O dereito como ordenación da vida social.

a)Concepto de Dereito.

b)Caracteres do Dereito.

c)Clases do Dereito: Dereito obxectivo e subxectivo. Dereito natural, Dereito histórico e Dereito positivo. Dereito público e Dereito privado.

2.As fontes do ordenamento xurídico.

a)Concepto de fontes: Enumeración e xerarquía.

b)A Lei: Concepto. Caracteres. Clases e a súa xerarquía.

c)O Costume: Concepto. Requisitos. Tipos.

d)Principios xerais do Dereito. A equidade.

3.As normas xurídicas.

a)Aplicación e interpretación das normas xurídicas.

b)Eficacia das normas: Eficacia obrigatoria. Eficacia sancionadora. Eficacia das normas no tempo. Eficacia das normas no espazo.

DEREITO CIVIL APLICADO AO TRABALLO SOCIAL

4.O Dereito civil.

- a)Concepto e contido.
- b)A formación histórica do Dereito civil. A codificación.
- c)O Dereito foral.

5.A persoa, suxeito do dereito.

- a)Dereito da persoa e dereitos da personalidade.
- b)A persoa física. O seu comezo e extinción. A proba do nacemento e da morte.
- c)A capacidade da persoa. Capacidade xurídica e capacidade de obrar. Capacidade limitada, lexitimación e prohibicións.
- d)As persoas xurídicas. Concepto, clases e réxime xurídico.

6.O estado civil e a idade das persoas.

- a)O estado civil das persoas. Concepto e caracteres. Os diferentes estados civís. Títulos e accións do estado civil.
- b)A idade da persoa. A menor idade. A maioría de idade. A emancipación. A vellez.

7.A incapacidade e a incapacitación das persoas.

- a)A incapacidade natural.
- b)A incapacitación xudicial. Concepto, finalidade e natureza. Causas. Efectos sobre a capacidade de obrar. A incapacitación de menores. O internamento. A declaración de prodigalidade.
- c)As institucións de garda. A tutela, a curatela, o defensor xudicial e a garda de feito.

8.O domicilio, a veciñanza civil e a nacionalidade.

- a)O domicilio e a ausencia.
- b)A nacionalidade.
- c)A veciñanza civil.

9.O Rexistro civil.

- a)Concepto, antecedentes e organización.
- b)Proba dos feitos inscritos e rectificación do contido do Rexistro.

10.A familia e o parentesco.

- a)O Dereito de familia. Concepto, caracteres e contido.
- b)O parentesco. Concepto, clases e cómputo.
- c)A obriga de alimentos. Concepto. Clases e caracteres. Suxeitos obrigados ó pago de alimentos. Nacemento, forma de cumprimento e extinción da obriga de alimentos.

11.O matrimonio.

- a)Concepto e caracteres.
- b)Requisitos previos, simultáneos e posteriores.
- c)Efectos no ámbito persoal e patrimonial. Os réximes económicos regulados no Código civil.
- d)As parellas de feito.
- e)A separación. Concepto, clases e efectos específicos da sentenza de separación.
- f)O divorcio. Concepto, causas e efectos específicos da sentenza de divorcio.
- g)A nulidade. Concepto, causas, validación do matrimonio nulo e efectos específicos da declaración de nulidade.
- h)Efectos comúns á nulidade, separación e divorcio.
- i)O convenio regulador.
- j)A nulidade canónica e os seus efectos civís.

12.Tutela de menores.

- a)A filiación. Concepto, clases, determinación, proba e efectos.
- b)A filiación matrimonial. Concepto, presunción de paternidade e determinación legal.
- c)A filiación non matrimonial. Concepto e determinación.
- d)As accións de filiación.
- e)A filiación na lei de técnicas de reprodución asistida.

f) A patria potestade. Concepto. Titularidade e Exercicio. Contido. Suspensión, privación e extinción. Patria potestade prorrogada e rehabilitada.

g) A adopción.

h) A garda e acollementos de menores. A garda asistencial. A tutela automática o “ex lege”. O acollemento. Os órganos competentes para o acollemento.

13. O Dereito de sucesións.

a) A sucesión mortis-causa.

b) Clases de sucesión. Sucesión testada, lexítima ou forzosa e intestada.

DEREITO LABORAL

14. O dereito laboral

a) Normas relativas ao dereito do Traballo: contrato de traballo, clases e contido.

b) Sindicato e representación dos traballadores na empresa; Convenios Colectivos e Órganos da Administración Laboral.

Bibliografía básica e complementaria

Bibliografía básica

Moreno, Bernardo; Bustos, Inmaculada e Trujillo, Mª Isabel (2006). *Derecho civil de la persona y de la familia*. Granada: Editorial Comares.

Bibliografía complementaria

Ales, J., Navarro, R. e Toscano, F. (2007). *Derecho y Trabajo Social*. Sevilla: Aconagua.

Borrajo, E. (2011). *Introducción al Derecho del Trabajo*. Madrid: Tecnos.

Gárate, J. (2007). *Lecturas sobre el régimen jurídico del contrato de trabajo*. Oleiros: Netbiblo.

Valpuesta, E. (2001). *Derecho para universitarios*. Pamplona: Eunate.

Competencias

Competencia Xeral:

Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes para facer valoracións e diagnósticos sociais no campo da intervención social, que inclúan unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica ou ética.

Competencia específica:

Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural

Competencias transversais:

Capacidade de análise e síntese

Capacidade de comunicación oral e escrita

Capacidade de razoamento crítico

Capacidade de aprendizaxe autónomo

Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía empregada na aula será dobre:

As clases expositivas consistirán en explicacións maxistras con utilización de exemplos relacionados co traballo

social, preferentemente relativos ao contexto sociocultural actual. Ocasionalmente solicitarase ao alumnado a súa colaboración mais aló da aula para que investiguen sobre aspectos plantexados en ditas clases e que precisan dun aporte de tempo persoal do que non se conta no horario lectivo.

As clases interactivas consistirán na realización de casos prácticos relacionados coa tutela xurídica dos colectivos. A aprendizaxe mediante a resolución de casos complementarase con comentarios de noticias de prensa referidas a aplicación da norma xurídica na realidade social.

No último período do cuadrimestre realizaranse sesións de titorías presenciais en grupos reducidos.

De xeito complementario a ambos modelos de clases o profesor realizará unha proposta de estudo sobre temas legais para que o alumnado poida preparar o seu posterior debate na aula.

Sistema de avaliación

A avaliación do alumnado levarase a cabo a través dos seguintes instrumentos:

- Realización de exame final escrito, que terá un valor dun 80% sobre a cualificación global.

- Asistencia ás clases interactivas e participación en debates, realización e presentación de traballos escritos, cun valor equivalente a un 20% sobre a cualificación global.

A proba de exame será de carácter teórico práctico. Existirá un primeiro exame a modo de parcial liberatorio que versará sobre a temática dos 9 primeiros temas. Un segundo exame terá natureza dobre: para o alumnado que teña superado o parcial liberatorio esta proba actuará como segundo parcial referido á temática dos 5 temas restantes, mentres que para quen non tiveran aprobado o devenido parcial este segundo exame actuara como exame final dos 14 temas do temario.

O modelo de exame proposto terá catro apartados diferenciados.

1ª parte. Consiste en vinte preguntas test con catro opcións de resposta sendo unha delas a correcta. Os acertos sumarán un punto ao cómputo global mentras que os erros restarán medio punto a dito cómputo. As cuestións que non teñan resposta non computarán.

2ª parte. Un tema a elixir entre dous propostos (no caso dos exames parciais) ou dous temas a elixir de entre tres propostos (no caso do exame final)

3ª parte. Un caso práctico que versará sobre a tutela xurídica dos colectivos e a regulación dos dereitos e deberes inherentes ás relacións familiares. Plantexaranse 5 cuestións relativas ao caso proposto.

A puntuación da proba será a seguinte: Á proba test daráselle un valor de 20 p., ao/s tema/s de 10 p. e ao caso práctico igualmente de 10 p. (total 40 p.)

Na segunda e posteriores convocatorias dada a dificultade do alumnado para compatibilizar os horarios dos diversos cursos estará exento da avaliación da asistencia ás clases interactivas (así como a participación en debates e realización e presentación de traballos escritos). De resultarlle posible ao alumno/a compatibilizar tales horarios poderá, se así o decide, optar pola avaliación da interactividade.

SISTEMA DE CONTROL DE ASISTENCIA

O sistema de control de asistencia é o establecido polo centro. O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de Asistencia a Clases nos Ensinos Adaptados ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases, e teña concedida dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas de asistencia coa realización e defensa dun traballo. A temática e a metodoloxía que hai que seguir, para esta compensación, será acordado entre o profesor e o alumnado.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas que puntúen, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, estas tarefas poden compensarse coa elaboración de traballos e exercicios que sexan encomendados polo profesor. Unha vez que se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto co profesor para o encargo da tarefa compensatoria.

Tempo de estudo e traballo persoal

Estudio autónomo individual ou en grupo: 60 horas

Exercicios: 15 horas

Lectura de textos: 15 horas

Elaboración de traballos: 15 horas

Visionado e comentario de películas ou documentais: 4 horas

TOTAL: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

Manexo dun dicionario de terminoloxía xurídica, polo específico da mesma.

G3171104 - Fundamentos de Política Social (O Contexto Institucional do Traballo Social) - Curso 2018/2019

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Primeiro Curso

Profesor: Xoán Carlos Bascuas Jardón

Programa

Obxectivos da materia

.- Coñecer os fundamentos e compoñentes da Política Social como disciplina académica e a súa relación histórica co Traballo Social.

.- Coñecer e comprender o proceso histórico de reforma social, e as orixes, desenvolvemento e crise do Estado do Benestar.

.- Coñecer e ser capaz de analizar as diferenzas entre os tipos. E modelos de política social, os seus valores de base e os seus resultados.

Contidos

Tema 1. O Estado como instrumento da acción política. A orixe do Estado. O Estado moderno. O Estado liberal. O Estado social. O Estado do Benestar.

Tema 2. As ideoloxías e as políticas sociais. Conservadurismo. Liberalismo. Socialismo. Anarquismo. Fascismo. Feminismo. Ecoloxismo. Nacionalismo. Os modelos de política social.

Tema 3. A formación e consolidación do Estado de Benestar. Antecedentes do Estado de Benestar no século XIX. Os comezos do Estado de Benestar no século XX. A consolidación e extensión do Estado de Benestar.

Tema 4. A crise do Estado de Benestar e a súa xestión. A reformulación do Estado interventor. A crise do Estado de Benestar a partir dos anos setenta. A xestión da crise nos anos oitenta: primeira reestruturación do Estado de Benestar. A xestión da crise nos anos noventa: segunda reestruturación do Estado de Benestar. O Estado de Benestar na actualidade: Perfil do Estado de Benestar hoxe en día; Estado de Benestar competitivo?; Estado de Benestar sustentábel?.

Tema 5. A formación, consolidación e reformulación do Estado social español. A experiencia española anterior á Constitución de 1978. A construción do “Estado social democrático y de derecho” proclamado pola Constitución de 1978. O desenvolvemento do Estado do Benestar: os gobernos socialistas (1982-1996) e os gobernos conservadores (1996-2004). Políticas sociais e o proceso de descentralización territorial.

Tema 6. A Política Social no marco da Unión Europea. ¿Que é a Unión Europea (UE)? A Política Social europea: perspectiva histórica. A Política Social europea no Tratado Constitucional europeo. Os instrumentos financeiros comunitarios e os programas para a Política Social común.

Bibliografía básica e complementaria

- Abellán, J. (2012). *Política. Conceptos políticos fundamentales*. Madrid: Alianza.
- Alemán, C. e Fernández García, T. (Coord.). (2006). *Política social y estado de bienestar*. Valencia: Tirant Lo Blanch.
- Alemán, C. e Garcés, J. (Coord.) (1998). *Política Social*. Madrid: McGraw-Hill.
- Basavé, A. (2015). *La cuarta socialdemocracia*. Madrid: La Catarata.
- Corcuff, P. (2008). *Los grandes pensadores de la política*. Madrid: Alianza.
- Fernández, T. e De la fuente, Y. M^a. (Coords.). (2009). *Política social y Trabajo Social*. Madrid: Alianza Editorial.
- Lorente, M. A. e Capella, J. R. (2009). *El crack del año ocho. La crisis. El futuro*. Madrid: Ed. Trotta.
- Molina, I. (2007). *Conceptos fundamentales de ciencia política*. Madrid: Alianza.
- Montagut, T. (2000). *Política Social*. Madrid: Editorial Ariel.
- Muñoz, R. (Ed.) (2000): *El estado de bienestar en el cambio de siglo*. Madrid: Alianza Editorial.
- Navarro, V. (Coord.).(2004). *El Estado de Bienestar en España*. Madrid: Tecnos.
- Navarro, V. (2002). *Bienestar insuficiente, democracia incompleta*. Barcelona:Anagrama.
- Navarro, V.; Torres, J.; e Garzón, A. (2011). *Hay alternativa. Propuestas para crear empleo y bienestar social en España*. Madrid: Sequitur.
- Parekh, B. (2005). *Pensadores políticos contemporáneos*. Madrid: Alianza.

Competencias

XENÉRICAS:

- Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnósticos sociais, no ámbito da intervención social, que inclúan unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica ou ética.

ESPECÍFICAS:

- Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural.

TRANSVERSAIS:

- Capacidade de análise e síntese .
- Capacidade de comunicación oral y escrita.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de aprendizaxe autónomo.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

As sesións de aula nas aulas expositivas serán de dúas horas á semana. A súa finalidade é a explicación dos aspectos básicos de cada tema establecido no programa, proporcionando a información necesaria que permita ao alumnado o aprendizaxe autónomo.

A docencia interactiva, de 9 horas distribuídas no cuadrimestre, pretende que o alumnado, individual ou en grupo, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos, traballo con textos ou datos, aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

No último período do cuadrimestre realizaranse sesións de titorías en grupos reducidos (en torno a unha ducia de alumnos/as por grupo) nos que se desenvolverán actividades orientadas á realización do exame final.

A través das titorías asesórase ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas de realización autónoma polo/a alumno/a, que supoñen un proceso de autoaprendizaxe.

Sistema de avaliación

Haberá un exame final será tipo test, correspondente á convocatoria oficial, que é necesario superar para aprobar a materia. Contará con corenta preguntas, con tres opcións de resposta cada unha delas. Para cada pregunta, só unha única opción será válida e verdadeira. Cada pregunta respondida correctamente terá un valor de 0,25 puntos. Será obrigatorio responder como mínimo vinte e cinco preguntas. Admítese un máximo de cinco fallos sen penalización algunha. A partir do sexto erro, cada fallo será sancionado cun desconto de 0,25 puntos.

O exame final liberará o 75% da nota final.

O 25% restante da nota final se corresponderá coa avaliación continua.

No caso de non asistir ás aulas nas que se realizan tarefas puntuábeis, e a ausencia estea xustificada, poden compensarse as tarefas coa elaboración de traballos ou exercicios que lle sexan encomendados polo profesor.

O alumnado ao que a dirección do centro lle conceda a dispensa de asistencia deberá acordar co profesor un traballo substitutivo dos exercicios interactivos, que deberá entregar por escrito e defenderá nunha titoría previamente sinalada.

Poderán producirse cambios no sistema de avaliación cando así sexa acordado entre o profesor e o alumnado e sempre que supoña unha mellora para a aprendizaxe.

Tempo de estudo e traballo persoal

O tempo de estudo e traballo persoal estimado que debe dedicar un estudante para a superación da materia é dun total de 99 horas distribuídas do seguinte xeito:

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas.

Exercicios: 15 horas.

Lectura de textos: 15 horas.

Elaboración de traballos, visualización de material: 15 horas.

Preparación de exposicións: 04 horas.

Recomendacións para o estudo da materia

Non hai recomendacións específicas, para alén do contacto periódico co profesor e a participación nas aulas interactivas.

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Trabajo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Trabajo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Primeiro Curso

Profesora: Mª Purificación García Álvarez

Programa

Obxectivos da materia

- Comprender criticamente a natureza do Trabajo Social como profesión e como disciplina, e as súas relacións coas diversas Ciencias Sociais
- Identificar os principais grupos de persoas atendidas, tipos de problemas e de respostas, e espazos nos que se desenvolve o Trabajo Social nunha sociedade diversa.
- Recoñecer os puntos de contacto e as diferenzas con outras profesións de axuda, da educación e a animación, e coa actividade voluntaria.
- Coñecer e ser capaz de analizar a relación entre as políticas institucionais, as esixencias legais e os límites profesionais no desenvolvemento do Trabajo Social

Contidos

- O Trabajo Social no contexto das Ciencias Sociais. Epistemoloxía, coñecemento, teoría e práctica.
- Natureza, obxecto, fins e obxectivos.
- Elementos constitutivos do Trabajo Social: clientes, traballadores/as sociais e os marcos de acción.
- Principios filosóficos e éticos.
- Ámbitos de intervención, competencias e funcións dos traballadores/as sociais.
- A interdisciplinabilidade.
- O método en Trabajo Social e principais modelos metodolóxicos. Técnicas

Bibliografía básica e complementaria

Bibliografía básica y complementaria

Básica:

Colomer, M. (octubre, 1973). Esquema del método de trabajo social. *RTS*, 75, 18-24

De La Red, N. (1993). *Aproximaciones al Trabajo Social*. Madrid: Siglo XXI

Escartín, M. J (1992). *Manual de trabajo social: Modelos de práctica profesional*. Alicante: Aguaclara

Escartín, M.J. e Suárez Soto, E. (1994). *Introducción al Trabajo Social: Historia y Fundamentos teórico-prácticos*. Alicante: Aguaclara

Fernández García, T. (Coord). (2009). *Fundamentos del Trabajo Social*. Madrid: Alianza

Fernández García, T. e Ponce de León (2014). *Nociones Básicas de Trabajo Social*. Madrid: UNED.

Malagón, E. (2012). *Fundamentos de Trabajo Social*. Madrid: Universidad de Colombia.

Morán, J. M. (2006). *Fundamentos del Trabajo Social: Trabajo social y epistemología*. Valencia: Tirant lo Blanch
Richmond, M. E. (1996). *El caso social individual*. Madrid: Talasa
Robertis De, C. (2003). *Fundamentos del trabajo social. Ética y metodología*. Valencia: Nau Llibres
Viscarret, J. J. (2007). *Modelos y métodos de intervención en Trabajo Social*. Madrid: Alianza

Complementaria:

Acero, C. (2002). Teorías aplicadas en la práctica del TS. *Rev. Trabajo Social Hoy*, 35 y 36
Alayón, N. (1981). *Definiendo al Trabajo Social*. Buenos Aires: Hvmantitas
Ánder-Egg, E. (1992). *Introducción al Trabajo Social*. Madrid: Siglo XXI
Arambarri, P. (2002). Viaje al país de la metodología. *Rev. Servicios Sociales y Política Social*, 57, 32-39
Asamblea General de Colegios Oficiales DE DTS Y AASS (1999). *Código Deontológico de la Profesión de Diplomado en Trabajo Social*. Madrid: Consejo Gral de Colegios Oficiales de DTS.
Biestek, F. (1966). *Las relaciones de casework*. Madrid: Aguilar
Aleman, C. e Fernández García, T. (Coords). (2000). *Introducción al Trabajo Social*. Madrid: Alianza
García Alba, J. e Meilán, J.R. (1993). *Hacia un nuevo enfoque del Trabajo Social*. Madrid: Narcea
Healy, K. (2001). *Trabajo Social: Perspectivas Contemporáneas*. Madrid: Morata S. L.
Hill, R. (1992). *Nuevos paradigmas en Trabajo Social: lo social natural*. Madrid: Siglo XXI
Howe, D. (1999). *Dando Sentido a la Práctica: Una introducción a la Teoría del Trabajo Social*. Granada: Maristán
Kisnerman, N. (1985). *Introducción al Trabajo Social*. Buenos Aires: Humanitas
Lascorz, A. (1998). Modelos de intervención en TS. *Revista Área Social*, 1, 122-134
Martinez, Mª J. (Coord) (2000). *Para el Trabajo Social: Aportaciones teóricas y prácticas*. Granada: Maristán
Moix, M. (1991). *Introducción al Trabajo Social*. Madrid: Trivium
Olza, M. e Hernández Arístu, J. (Comps). (2002). *Trabajo Social: Cuestiones sobre el qué y el cómo*. Zaragoza: Certeza
Payme, M. (1995). *Teorías contemporáneas del trabajo social*. Barcelona: Paidós
Ranquet M. (1996). *Los modelos en trabajo social: Intervención con personas y familias*. Madrid: Siglo XXI
Rubí, C. (1989). *Introducción al trabajo social*. Barcelona: Llar del Libre
Salcedo, D. (2000). *La evolución de los principios del Trabajo Social*. *Acciones e Investigaciones Sociales*, 11, 47-56

Competencias

Xenéricas:

. Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.

. Ter desenvolvidas as habilidades de aprendizaxe necesarias para continuar a súa formación e aprendizaxe no ámbito do Traballo Social cun alto grao de autonomía.

Específicas:

. Ter a capacidade para traballar e valorar de maneira conxunta con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades, as súas necesidades e circunstancias, promovendo o cambio, a resolución de problemas nas relacións humanas e o fortalecemento e a liberdade da sociedade para incrementar o benestar e a cohesión

. Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural.

Transversais:

. Capacidade de análise e síntese

. Capacidade de comunicación oral e escrita

- . Capacidade de razoamento crítico
- . Capacidade de aprendizaxe autónoma
- . Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combina a docencia expositiva e interactiva e o traballo persoal do/a alumno/a fóra da aula, o que permite a súa aprendizaxe autónoma.

Preténdese que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos; traballo con textos ou datos; traballo con soportes audiovisuais; exposición/presentación de información; aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

A través das titorías asesórase ao alumnado para a realización das actividades conducentes a desenvolver a capacidade de aprendizaxe autónoma.

No primeiro período do cuadrimestre, realizaranse titorías en grupos pequenos (de 10 persoas de 1 hora de duración) para a distribución e traballo en aula. (computase 1 hora por cada alumno).

Sistema de avaliación

A avaliación da materia realizarase mediante unha modalidade mixta, conformada pola avaliación continua e pola realización dunha proba liberatoria e exame final.

Realizarase unha proba escrita liberatoria de toda a materia nos últimos días do cuadrimestre, á que só poderán presentarse, os alumnos que teñan cursados en tempo e forma establecido os prácticos feitos na aula. No caso de non superala ou non presentarse a ela, o alumnado será avaliado nas convocatorias finais de exames.

En ambos os dous casos, o peso das probas escritas é dun 60,0% sobre a cualificación global, polo que o peso da avaliación continua é dun 40%.

Compre acadar unha puntuación mínima dun 3,5 no exame (do total de 6) para poder sumar a puntuación da avaliación continua. A materia estará aprobada cando chegue ao total de 5.

CONTIDO DA AVALIACIÓN CONTINUA E PUNTUACIÓN MÁXIMA:

Asistencia ás clases interactivas: 1 punto

Traballo grupal o individual a concretar coa profesora, a realizar fora do aula: 1,5 puntos

Elaboración de prácticos realizados nas clases interactivas: 1,5 puntos

TOTAL: 4,0 ptos.

A asistencia a clases interactivas se gradúa do seguinte xeito:

- O 100% das asistencias: 1 punto
- O 90% das asistencias: 0,9 ptos
- O 80% das asistencias: 0,8 ptos
- O 70% das asistencias: 0,7 ptos
- menos do 70% das asistencias no puntúan.

O sistema de control de asistencia é o establecido polo centro.

O prazo e as causas polas que se pode xustificar ás faltas de asistencia son as establecidas na Normativa de

asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao espazo europeo de educación superior (Acordo do Consello de Goberno dá USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases interactivas, e teña concedida a dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas de asistencia coa realización dun traballo. A temática e a metodoloxía que hai que seguir, para esta compensación, acordarase entre a profesora e o/a alumno/a.

Poderanse dar cambios, sempre beneficiosos para a aprendizaxe do alumno, na avaliación continua, no momento en que se chegue a acordos entre a profesora e o alumnado

Tempo de estudo e traballo persoal

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas

Exercicios: 15 horas

Lectura de textos: 10 horas

Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas

Preparación de exposicións: 4 horas

Total: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia ás clases expositivas é clave para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da materia que en todo momento orienta a aprendizaxe práctico.

A participación nas clases interactivas é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para situar o alumno/a en contextos profesionais.

Recoméndase ao alumnado que no desenvolvemento temporal da materia manteña un contacto periódica coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder profundar nas parcelas de maior interese.

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Primeiro Curso

Profesora: Lorena Añón Loureiro

Programa

Obxectivos da materia

- Comprender criticamente a natureza do Traballo Social como profesión e como disciplina, e as súas relacións coas diversas Ciencias Sociais
- Coñecer os principais elementos da historia do Traballo Social e a acción social, e as tendencias actuais do mesmo
- Coñecer as principais correntes teóricas constitutivas do Traballo Social como disciplina.

Contidos

I. Precedentes na Idade Media da Historia da Acción Social (S. V - XV)

I.1.- Formas de axuda ás persoas: navegando entre a caridade e a beneficencia.

I.1.1.- Tipos de axuda.

I.1.2.- Os Gremios: un "precedente" da Seguridade Social.

I.2.- Figuras relevantes para a acción social.

II. O Camiño cara á Acción Social Organizada: Idade Moderna (S. XVI- S. XVIII)

II.1.- Tipos de axuda: da caridade e a beneficencia á axuda pública.

II.2.- Institucións de axuda.

II.3.- Lexislación para a organización da acción social.

II.4.- Figuras relevantes.

III. Representantes da Acción Social Organizada en España: Idade Contemporánea (S. XIX)

III.1.- Concepción Arenal.

III.1.1.- Biografía.

III.1.2.- A visitadora de prisións.

III.1.3.- A escritora: as súas obras máis importantes.

III.1.4.- Visión da beneficencia, a filantropía e a caridade nas institucións.

III.1.5.- O papel das mulleres na sociedade.

III.2.- Outras representantes da Acción Social Organizada.

IV. O Traballo Social fora de España: o salto da acción social á profesionalización: Idade Contemporánea (S. XIX - S. XX)

IV.1.- Contextualización.

IV.2.- Lei de Pobres de Inglaterra de 1834.

IV.3.- A Charity Organization Society (COS).

IV.4.- Octavia Hill: unha das precursoras do traballo social.

IV.5.- Os Settlements (asentamientos): Henrietta e Samuel Barnett.

IV.6.- Mary Ellen Richmond: fundadora do traballo social.

IV.7.- Jane Addams: Hull House.

IV.8.- Gordon Hamilton: o seu vision psicosocial.

IV.9.- A reconceptualización.

IV.10.- Virginia Satir: creadora da Escola de Formación de Palo Alto de Terapia Familiar.

V. O Traballo Social en España: da beneficencia ao Traballo Social na Idade Contemporánea (S. XX - S. XXI)

V.1.- Precedentes legislativos.

V.2.- Os anos 80: consolidación da profesión.

V.3.- Etapa dos 90: construíndo a disciplina.

V.4.- Da reivindicación da licenciatura á Marea Laranxa: unha visión intersubxetiva.

Bibliografía básica e complementaria

BÁSICA:

Addams, J. (1910). *Twenty Years At Hull-House*. New York: The Macmillan Company.

Addams, J. (2013). *Hull House: el valor de un centro de acción social*. Madrid: Consejo General del Trabajo Social y Paraninfo.

Arenal, C. (1993). *El Visitador del Pobre: La Beneficencia, la Filantropía y la Caridad*. Madrid: Atlas Ediciones.

Ander-Egg, E. (1984). *El desafío de la reconceptualización*. Buenos Aires: Humanitas.

Ander-Egg, E. (1984). *Historia del Trabajo Social*. Buenos Aires: Humanitas.

Ander-Egg, E. (1985). *Del ajuste a la transformación: apuntes para una Historia del Trabajo Social*. Buenos Aires: Humanitas.

Capilla, A. e Villadóniga, J. C. (2004). *Los pioneros del Trabajo Social: Una apuesta por descubrirlos*. Huelva: Escuela Universitaria de Trabajo Social de Huelva.

Consejo General de Colegios Oficiales de Diplomados en Trabajo Social y Asistentes Sociales. (1985). *De la beneficencia al bienestar: Cuatro siglos de acción social*. Madrid: Autor

Consejo General del Trabajo Social (1990). Trabajo social en España: situación y perspectivas. *Revista de Servicios Sociales y Política Social*, 20.

Consejo General del Trabajo Social (2012). Dossier evolución del Trabajo Social en España. *Revista de Servicios Sociales y Política Social*, 100.

Fernández, T. e De Lorenzo, R. (Coords.). (2014). *Trabajo social: una historia global*. Madrid: McGraw-Hill Educación.

Herra, M. e Ahedo, J. (Coords.) . (2013). *El trabajador social del siglo XXI*. Logroño: Universidad de la Rioja.

López, A. (2004). *Concepción Arenal*. A Coruña: Bahía Edicións.

Miranda, M. (2004). *De la caridad a la ciencia. Pragmatismo, interaccionismo simbólico y Trabajo Social*. Zaragoza: Mira Editores.

Muñiz, R. (1996). *O pobo oculto. Pobreza e acción social en Galicia*. Vigo: Edicións A Nosa Terra.

Soydan, H. (2004). *La historia de las ideas en el trabajo social*. Valencia: Tirant Lo Blanch.

Torre, J. (1987). *Historia del Trabajo Social*. Buenos Aires: Humanitas.

COMPLEMENTARIA:

Alemán, C. E Fernández, T. (2007). *Introducción a los servicios sociales*. Madrid: Universidad Nacional de Educación a Distancia.

Ander-Egg, E. (1992). *Introducción al Trabajo Social*. Madrid: Siglo XXI.

Colomer, M. (2009). *El trabajo social que yo he vivido*. Barcelona: Impulso a la Acción Social.

Consejo General del Trabajo Social (2013). La intervención social en tiempos de malestares. *Revista de Servicios Sociales y Política Social*, 103.

De la Red, N. (1993). *Aproximaciones al Trabajo Social*. Madrid: Siglo XXI.

Escartín, M.J. e Suárez, E. (1994). *Introducción al Trabajo Social: Historia y Fundamentos teórico-prácticos*. Alicante: Aguaclara.

Fernández García, T. (Coord.). (2009). *Fundamentos del Trabajo Social*. Madrid: Alianza.

Fernández García, T. e Alemán, C. (Coords.) . (2003). *Introducción al Trabajo Social*. Madrid: Alianza.

Kisnerman, N. (1985). *Introducción al Trabajo Social*. Buenos Aires: Humanitas.

Maza, E. (1987). *Pobreza y asistencia social en España, siglos XVI al XX. Aproximación histórica*. Valladolid: Universidad de Valladolid.

Moix, M. (1991). *Introducción al Trabajo Social*. Madrid: Trivium.

Moix, M. (2006). *Teoría del Trabajo Social*. Madrid: Síntesis.

Molina, M^a. V. (1994). *Las enseñanzas del Trabajo Social en España 1932-1983*. Madrid: Universidad Pontificia de Comillas.

Rubí, C. (1989). *Introducción al trabajo social*. Barcelona: Llar del Libre.

Competencias

Xenéricas:

. Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.

Específicas:

. Ter a capacidade para traballar e valorar de maneira conxunta con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades, as súas necesidades e circunstancias, promovendo o cambio, a resolución de problemas nas relacións humanas e o fortalecemento e a liberdade da sociedade para incrementar o benestar e a cohesión

. Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural.

Transversais:

- . Capacidade de análise e síntese
- . Capacidade de comunicación oral e escrita
- . Capacidade de razoamento crítico
- . Capacidade de aprendizaxe autónoma
- . Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combina a docencia presencial de clases expositivas, interactivas, titoría en grupo reducido e o traballo persoal do alumnado. Preténdese que o alumnado, individual ou en equipo, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos, traballo con textos ou datos, aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

A finalidade das clases expositivas é a explicación dos aspectos básicos de cada tema establecido no programa, proporcionando a información necesaria que permita ao alumnado a aprendizaxe autónoma.

A docencia interactiva pretende que o alumnado, individual ou grupal, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos, traballo con textos ou datos, aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

Na titoría presencial en grupo reducido, dinamízase, oriéntase e supervísase o traballo autónomo do alumnado, ao tempo que permite facer o seguimento e orientación na realización de tarefas e actividades derivadas do desenvolvemento individual e colectivo da docencia expositiva e interactiva.

A través das titorías asesórase ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas de realización autónoma e que supoñen un proceso de auto-aprendizaxe.

Poderán producirse cambios na metodoloxía da materia cando así sexa acordado entre a profesora e o alumnado e sempre que supoña unha mellora para a aprendizaxe.

Sistema de avaliación

A avaliación da asignatura realizarase a través de:

- Exame: 70%.
- Avaliación continua: 30%.

É necesario alcanzar a cualificación mínima de Apto/a nos exames para poder sumarlle a puntuación pola avaliación continua.

No caso de que se realice un exame parcial, poderán presentarse:

- As persoas que asistan como mínimo ao 80% das clases interactivas. As faltas xustificadas e recoñecidas serán computadas como asistencia.
- As persoas en modalidade de dispensa de asistencia.

Contabilizaranse todas as clases, desde o inicio ata as celebradas con 15 días de antelación á realización da proba escrita.

CONTIDO DA AVALIACIÓN CONTINUA E PUNTUACIÓN MÁXIMA: (3 PTOS)

- Asistencia ás clases: 0,50 ptos. (clases interactivas: 0,50)
- Tarefas prácticas: 2,5 ptos.

As tarefas prácticas realizaranse nas clases interactivas, nas clases expositivas de forma complementaria, e fóra do aula.

Na Guía da Materia que se entregará ao comezo das clases especificaranse as actividades, as pautas para a elaboración dos traballos e as puntuacións das actividades da avaliación continua.

No caso de non asistir a clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas, coa elaboración de traballos e exercicios encomendados polas profesoras. Unha vez que se teña a confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o alumnado ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que se proceda á realización dunha actividade puntuable.

PERSOAS CON DISPENSA DE ASISTENCIA

O alumnado que teña concedida dispensa de asistencia seguirá un sistema de avaliación alternativo ao anterior. O devandito sistema constará dunha proba escrita sobre os contidos teóricos (70%) e a realización de traballos sobre os temas abordados nas clases interactivas e expositivas (30%).

As tarefas a realizar previstas son:

- Actividades relacionadas cos contidos abordados nas clases presenciais (actividades obrigatorias): 2 puntos.
- Actividades relacionadas con traballos fora da aula (actividades optativas): 1 punto.

É necesario alcanzar unha puntuación mínima de 1 punto nas actividades de carácter obrigatorio (clases interactivas e expositivas) para superar a materia.

As actividades colgaranse na web (www.euts.es) no apartado da materia de Historia do Traballo Social, no espazo destinado a dispensa de asistencia. O alumnado que o desexe tamén pode solicitalas presencialmente.

As actividades obrigatorias iranse colgando e entregando de forma paulatina (segundo data estipulada). As actividades obrigatorias que se entreguen fora do prazo estipulado, terán unha penalización se a entrega se realiza nos 3 días hábiles seguintes. A partir do cuarto día a actividade non será nin avaliada, nin puntuada.

SISTEMA DE CONTROL DE ASISTENCIA

O sistema de control de asistencia é o establecido polo centro.

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nos ensinos adaptados ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir as clases e teña concedida dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas coa realización de exercicios e traballos de análises de textos seleccionados que deberá entregar por escrito e defenderá nunha titoría previamente acordada coa profesora.

Poderán producirse cambios no sistema de avaliación cando así sexa acordado entre a profesora e o alumnado, e sempre que supoña unha mellora para a aprendizaxe.

SISTEMA DE RECUPERACIÓN

- A recuperación do exame realizarase na data oficialmente establecida.

- Os traballos realizados nas clases non poderán recuperarse, salvo que se xustifiquen as faltas de asistencia.
- As persoas que non entreguen as actividades de dispensa de asistencia nos prazos establecidos, non poderán recuperalos na primeira convocatoria, pero si poderán facer entrega das mesmas na convocatoria de xullo.

Tempo de estudo e traballo persoal

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas

Exercicios: 15 horas

Lectura de textos: 15 horas

Elaboración de traballos, visualización de material: 15 horas

Preparación de exposicións: 4 horas

Total: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia ás clases expositivas é clave para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da materia que en todo momento orienta a aprendizaxe práctico.

A participación nas clases interactivas é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para situar ao alumno/a en contextos profesionais.

Recoméndase ao alumnado que no desenvolvemento temporal da materia manteña un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder profundar nas parcelas de maior interese.

Observacións

Debido ao límite de palabras no espazo destinado á bibliografía básica e complementaria infórmase que será ampliada na guía da materia.

2º Cuadrimestre

G3171103 – Fundamentos de Psicoloxía (Procesos e Problemas sobre os que actúa o Traballo Social) - Curso 2018/2019

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Primeiro Curso

Profesora: Rocío Gómez Juncal

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer as achegas das distintas teorías psicolóxicas acerca do comportamento humano.
- Coñecer os procesos psicolóxicos básicos e elementos fundamentais que configuran o comportamento humano.
- Comprender a dimensión social dos procesos subxectivos e de formación de identidades persoais.
- Coñecer e ser capaz de analizar os procesos de interacción interpersoal.
- Identificar os procesos de formación, desenvolvemento e interacción dos grupos e comunidades.

Contidos

- I. Introducción á Psicoloxía como ciencia.
- II. Bases biolóxicas da conducta.
- III. Procesos psicolóxicos básicos.
- IV. Motivación e emoción.
- V. Sensación, Atención e Percepción.
- VI. Intelixencia e aprendizaxe.
- VII. Pensamento e Memoria.
- VIII. Personalidade e psicopatoloxía básica.
- IX. Psicoloxía social.

Bibliografía básica e complementaria

BÁSICA

- Delgado, M.L. (Coord.). (2015). *Fundamentos de Psicología para ciencias sociales y de la salud*. Madrid: Editorial Médica Panamericana.
- Sabucedo, J.M., y Morales, J.F. (Coords.). (2015). *Psicología social*. Madrid: Editorial Médica Panamericana.

COMPLEMENTARIA

- Chance, P. (2001). *Aprendizaje y conducta*. México DF: Manual Moderno.
- Goldstein, E.B. (1999). *Sensación y percepción*. México DF: Thomson.
- Greenwood, J.D. (2009). *Historia de la Psicología*. Un enfoque conceptual. México DF: McGraw Hill.
- Gross, R.D. (2004). *Psicología. La ciencia de la mente y la conducta*. México DF: Manual Moderno.
- Hogg, M. (2010). *Psicología Social*. Madrid: Panamericana.
- Marín, M. e Martínez, R. (2012). *Introducción a la psicología social*. Madrid: Pirámide.

Morris, C.G. e Maisto, A.A. (2011). *Introducción a la Psicología*. México DF: Pearson.
Nevid, J.S. (2009). *Psicología. Concepto y aplicaciones*. México DF: Cengage.
Palmero, F. e Martínez, F. (Coords.). (2008). *Motivación y emoción*. Madrid: McGraw Hill.
Sabucedo, J.M. e Morales, J.F. (2015). *Psicología Social*. Madrid: Panamericana.
Smith, E.E., Nolen-Hoeksema, S, Fredrickson, B. e Loftus, G. (2003). *Introducción a la Psicología*. Madrid: Thomson Learning.
Wade, C. e Tabriz, C. (2003). *Psicología*. Madrid: Pearson.

Competencias

XENÉRICAS

Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnósticos sociais no campo da intervención social, que inclúan unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica ou ética.

ESPECÍFICAS

Coñecer a realidade social, as teorías sociais, así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural.

TRANSVERSAIS

Capacidade de análise e síntese
Capacidade de comunicación oral e escrita
Capacidade de razoamento crítico
Capacidade de aprendizaxe autónoma
Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A proposta metodolóxica pretende conxugar o formato maxistral das clases expositivas coas metodoloxías activas e participativas das clases interactivas e co traballo autónomo e a autoaprendizaxe por parte do alumnado.

As actividades presenciais expositivas co grupo clase completo terán como obxectivo introducir e explicar o sentido dos distintos temas da materia, clarificar os conceptos básicos, orientar a realización de traballo e estudo por parte do alumnado, relacionar os distintos contidos e facilitar a aprendizaxe significativa.

As clases interactivas irán encamiñadas a afondar en aspectos concretos das clases teóricas e consistirán na realización de diferentes actividades a través das cales se pretende que o alumnado aprenda, entre outras cousas, a manexar diferentes fontes de información, a transferir coñecementos teóricos á práctica e a elaborar e presentar informes. A concreción das tarefas que se requiran así como do material necesario serán presentados ao alumnado nas correspondentes sesións interactivas.

As clases de titorización presencial en grupos reducidos estarán encamiñadas á presentación do informe grupal de estudo de casos.

Sistema de avaliación

A avaliación da materia inclúe:

- a) Unha avaliación continua a través da asistencia, a participación e a realización de traballos nas sesións interactivas. A avaliación continua terá un peso do 30% sobre o total.
- b) A realización dun informe grupal sobre un caso de estudo relacionado con diferentes contidos da materia, ao que corresponderá un 10% do peso da cualificación final
- c) A realización dun exame sobre os contidos teóricos e prácticos impartidos, ao que corresponderá o 60% do peso da cualificación final.

Observacións:

1. A ausencia inustificada ás clases interactivas conleva a imposibilidade de presentar os traballos correspondentes ás mesmas (tanto na convocatoria ordinaria como na de recuperación).
2. A nota correspondente á asistencia ás sesións interactivas é irrecuperable.

O alumnado que teña concedida a dispensa de asistencia seguirá un sistema de avaliación alternativo ao anterior. Dito sistema constará dunha proba escrita sobre os contidos teóricos (70%) e a realización de traballos que se estipularán oportunamente (30%).

Tempo de estudo e traballo persoal

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas
Exercicios: 15 horas
Lectura de textos: 10 horas
Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas
Outras tarefas: 4 horas
TOTAL: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

Dado o carácter básico da materia e a súa ubicación no plano de estudos, non se indican requisitos previos para a superación da mesma. Non obstante, é importante que o alumnado se implique activamente dende o comezo na dinámica e funcionamento da materia para poder superala con éxito. Asemade, recoméndase unha abordaxe comprensiva e significativa da mesma para o que resulta aconsellable a asistencia regular ás clases expositivas.

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Primeiro Curso

Profesor: Xoán Carlos Bascuas Jardón

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer e comprender o obxecto e os mecanismos de actuación e xeitos de provisión dos Servizos Sociais no ámbito español e europeo, así como a estrutura xeral e a organización.

- Coñecer e comprender o obxecto e os mecanismos de actuación e xeitos de provisión dos subsistemas de benestar social (saúde, educación, garantía de ingresos, vivenda, etc.) no ámbito español e europeo, así como a súa estrutura xeral e a súa organización.

- Coñecer e comprender o obxecto e os mecanismos de actuación da cooperación ao desenvolvemento.

Contidos

I.- Política social e sistemas de benestar no marco do desenvolvemento da actividade profesional de Traballo Social. O obxecto e os mecanismos de actuación e formas de provisión desde unha perspectiva histórica.

II.- Estrutura xeral e organización estatal en relación aos sistemas de benestar.

III.- Política social e Educación.

IV.- Política social e Sanidade.

V.- Política social e Vivenda.

VI.- Política social e Emprego.

VII.- Política social e Seguridade Social.

VIII.- Política social e Servizos Sociais.

IX.- Estrutura dos sistemas de benestar nunha perspectiva europea.

X.- A cooperación ao desenvolvemento e as Administracións Públicas.

Bibliografía básica e complementaria

- Abellán, J. (2012). *Política. Conceptos políticos fundamentales*. Madrid: Alianza.
- Alemán, C. e Garcés, J. (Coord.). (1996). *Administración Social: servicios de bienestar social*. Madrid: Ed. Siglo XXI.
- Alemán, C. e Garcés, J. (Coord.). (1998). *Política Social*. Madrid: McGraw-Hill.
- Alemán, C. e Garcés, J. (1999). *Fundamentos de bienestar social*. Valencia: Ed. Tirant lo Blanch.
- Alemán, C. e Fernández, T. (2008). *Introducción a los Servicios Sociales*. Madrid: Uned.
- Alemán, C. e Fernández, T. (2008). *Introducción al Trabajo Social*. Madrid: Alianza editorial.
- Alonso, J.M. e Gonzalo, B.(2000). *La Asistencia social y los servicios sociales en España*. Madrid: Ed. Boletín Oficial del Estado.
- Borrajo, E. (2011). *Introducción al derecho del trabajo*. Madrid: Tecnos.
- Consejo General de Colegios Oficiales de Diplomados en Trabajo Social y Asistentes Sociales. (1986). *De la Beneficencia al Bienestar: Cuatro Siglos de Acción Social*. Madrid: Ed. Siglo XXI.
- Colom, D. e Miranda, M.(coord.).(1998). *Organizaciones de bienestar*. Mira editores. Zaragoza.
- Colom, D. (2008). *El trabajo social sanitario*. Madrid: Siglo XXI.
- Fernández, T. e Garcés, J. (Coord.). (1999). *Crítica y futuro del Estado de Bienestar*. Valencia: Ed. Tirant lo Blanch.
- Fernández, T. e De la Fuente, Y.Mª. (Coords.). (2009). *Política social y Trabajo Social*. Madrid: Alianza Editorial.
- Giner, S. e Sarasa, S. (Coord.). (1997). *Buen gobierno y política social*. Barcelona: Ed. Ariel.
- Gutiérrez, A. e Garcés, J. (Coord.) (1999). *Los servicios sociales en las Comunidades y Ciudades Autónomas*. Valencia: Ed. Tirant lo Blanch.
- Herrera, M. (1998). *El tercer sector en los sistemas de bienestar*. Valencia: Ed. Tirant lo Blanch.
- Martín, C. (2004). *El empleo en España. Su evolución desde 1996 a 2003 y los efectos de las reformas laborales*. Madrid: Confederación Sindical de Comisiones Obreras.
- Mira-Perceval, M.T., De Alfonseti, N. e Giménez, V. (2007). *Servicios Sociales: estructura dinámica, políticas y estrategias en España y la Comunidad Valenciana*. Alicante: Ed. Universidad de Alicante.
- Montagut, T. (2000). *Política Social*. Madrid: Editorial Ariel.
- Navarro, V. (Coord.).(2004). *El Estado de Bienestar en España*. Madrid: Tecnos.
- Navarro, V. (2002). *Bienestar insuficiente, democracia incompleta*. Barcelona: Anagrama.
- Navarro, V. e Torres, J. (2013). *Lo que debes saber para que no te roben la pensión*. Barcelona: Espasa

Competencias

Na Memoria do Título de Grao en Traballo Social sinálase que esta materia contribúe a acadar as seguintes competencias, vinculadas cos obxectivos propostos para a titulación:

Competencias xenéricas:

-Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnósticos sociais, no ámbito da intervención social, que inclúan unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica ou ética.

Competencias específicas:

- Ter a capacidade para traballar e valorar de maneira conxunta con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades e circunstancias, promovendo o cambio, a resolución de problemas nas relacións humanas e o fortalecemento e a liberdade da sociedade para incrementar o benestar e a cohesión:
-Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise e síntese.
- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de aprendizaxe autónoma.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A docencia está organizada en 38 horas distribuídas en sesións na aula e impartidas ao grupo grande. Outras 9 horas a cada grupo en que se subdivide o grupo grande, distribuídas ao longo do período lectivo en 6 sesións na aula de 1 hora e 30 minutos de duración cada unha. Nas sesións na aula a docencia será de tipo expositivo, con menor participación activa do alumnado, e de tipo interactivo en que si o alumnado terá unha participación máis activa.

Docencia expositiva: A través de exposicións na aula e dando lugar á participación, o profesor explicará aspectos básicos e centrais de cada tema establecido no programa, achegando información esencial e delimitando conceptos, resaltando os aspectos relevantes e as relacións entre eles.

Docencia interactiva: O alumnado individualmente ou organizado en equipos de traballo desenvolverá actividades que requirirán unha participación activa na construción do seu propio coñecemento. Realizarase a lectura/visionado e análise de textos ou material audiovisual con debate titorizado e / ou preguntas na aula. Utilización de bibliografía, fontes estatísticas ou outros materiais vinculados ao programa académico e complementario á teoría impartida na asignatura, ben proporcionado polo profesor ou buscados e achegados polo alumnado, con exposicións por parte de este dos traballos a realizar na aula.

Titorías en grupos reducidos: no último período do cuadrimestre realizaranse sesións de titorías en grupos reducidos (en torno a unha dúzia de alumnos/as por grupo) nos que se desenvolverán actividades orientadas á realización do exame final.

Titorías académicas: dirixidas a orientar e asesorar as actividades e tarefas propostas ao alumnado. Así mesmo resolveranse dúbidas que se lle poidan presentar ao alumnado no seu proceso de aprendizaxe.

Sistema de avaliación

Haberá un exame final será tipo test, correspondente á convocatoria oficial, que é necesario superar para aprobar a materia. Contará con corenta preguntas, con tres opcións de resposta cada unha delas. Para cada pregunta, só unha única opción será válida e verdadeira. Cada pregunta respondida correctamente terá un valor de 0,25 puntos. Será obrigatorio responder como mínimo vinte e cinco preguntas. Admítense un máximo de cinco fallos sen penalización algunha. A partir do sexto erro, cada fallo será sancionado cun desconto de 0,25 puntos.

O exame final liberará o 75% da nota final.

O 25% restante da nota final se corresponderá coa avaliación continua.

No caso de non asistir ás aulas nas que se realizan tarefas puntuábeis, e a ausencia estea xustificada, poden compensarse as tarefas coa elaboración de traballos ou exercicios que lle sexan encomendados polo profesor.

O alumnado ao que a dirección do centro lle conceda a dispensa de asistencia deberá acordar co profesor un traballo substitutivo dos exercicios interactivos, que deberá entregar por escrito e defenderá nunha titoría previamente sinalada.

Poderán producirse cambios no sistema de avaliación cando así sexa acordado entre o profesor e o alumnado e sempre que supoña unha mellora para a aprendizaxe.

Tempo de estudo e traballo persoal

O tempo de estudo e traballo persoal do alumnado estímase en 99 horas distribuídas como segue:

- .-Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas.
- .-Exercicios: 15 horas.
- .-Lectura de textos: 15 horas.
- .-Elaboración de traballos, visualización de material: 15 horas.
- .-Preparación de exposicións orais: 4 horas.

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia ás clases expositivas é clave para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da asignatura necesario para orientar a aprendizaxe práctica.

A participación nas clases interactivas é fundamental para a integración do coñecemento teórico e práctico, e para posicionar ao alumno/a en contextos profesionais.

Recoméndase ao alumnado que no desenvolvemento temporal da materia manteña un contacto periódico coa profesora encargada da docencia para aclarar e orientar sobre bibliografía necesaria para afondar en aspectos de maior interese para o/a alumno/a.

Observacións

A asignatura pertence á "Materia: Servizos Sociais" dentro do "Módulo: O contexto Institucional do Traballo Social".

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Primeiro Curso

Profesor: Xoán Carlos Bascuas Jardón

Programa

Obxectivos da materia

- .- Coñecer os procesos e elementos fundamentais que configuran o comportamento humano no medio social e a relación entre a persoa e o contorno.
- .- Coñecer as achegas das distintas teorías antropolóxicas acerca do comportamento humano na realidade social.
- .- Comprender a dimensión social dos procesos subxectivos e de formación de identidades sociais.
- .- Identificar os procesos de formación, desenvolvemento e evolución das persoas, as familias, os grupos, as organizacións e as comunidades.
- .- Comprender e valorar as perspectivas doutras culturas recoñecendo a diversidade cultural e humana.

Contidos

Tema 1. Definición e obxecto da Antropoloxía. Definición da Antropoloxía xeral. Ramas da Antropoloxía. Definición de Antropoloxía social e cultural. Obxecto de estudo da Antropoloxía social e cultural. Relacións da Antropoloxía con outras ciencias. Sociedade e cultura. Técnicas de investigación.

Tema 2. Antropoloxía ecolóxica e económica. Adaptación ao medio ambiente: factores tecnolóxicos e económicos. Tipos de subsistencia: formas de produción. Organización e división do traballo. Tipos de intercambio: reciprocidade, redistribución, intercambio de mercado. Redistribución: exemplo clásico de potlatch. Sociedades industrializadas.

Tema 3. Sistemas de parentesco e matrimonio. Parentesco. Matrimonio. Roles de xénero.

Tema 4. Control social e organización política. Definicións de política e poder. Sistemas de organización política. Control social. Milenarismo ou revitalización.

Tema 5. Antropoloxía cognitiva. Linguaxe, comunicación e cultura. Crenzas e tipos de cultos: teorías e conceptos xerais.

Tema 6. Antropoloxía aplicada. Definición de antropoloxía aplicada. Investigación, teoría e práctica. Antropoloxía da medicina. Antropoloxía urbana.

Tema 7. Sistema mundial. Estratificación. Teoría do sistema mundial. Sistemas de estratificación. Etnicidade e

racismo; tolerancia e conflito. Colonialismo e desenvolvemento.

Bibliografía básica e complementaria

- Augé, M. y Colleyn, J. P. (2004). *Qué es Antropología*. Barcelona: Paidós.
- Balandier, G. (2006). *Antropología política*. Buenos Aires: Del Sol.
- Ember, C. R., Ember, M., y Peregrine, P. N. (2016). *Antropología*. Madrid: Pearson.
- Fox, R. (2004). *Sistemas de parentesco y matrimonio*. Madrid: Alianza Editorial.
- Harris, M. (2004). *La antropología cultural*. Madrid: Alianza.
- Harris, M. (2007). *Introducción a la antropología general*. Madrid: Alianza.
- Kottak, C. P. (2003). *Antropología Cultural. Espejo para la Humanidad*. Madrid: McGraw Hill.
- Lisón, C. (2004). *Brujería, Estructura social y simbolismo en Galicia*. Madrid: Akal.
- Lisón, C. (Ed.). (2007). *Introducción a la Antropología social y cultural. Teoría, método y práctica*. Madrid: Akal.
- Mariño, X. (2000). *Antropología de Galicia*. Vigo: Xerais.
- Martin, A. (2006). *Antropología del género. Culturas, mitos y estereotipos sexuales*. Madrid: Cátedra.
- Oliver, J. (2013). *Antropología*. Madrid: Alianza.
- Peacock, J. (2005). *La lente antropológica*. Madrid: Alianza.
- Segalen, M. (2005). *Ritos y rituales contemporáneos*. Madrid: Alianza.

Competencias

XENÉRICAS:

- Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnósticos sociais, no ámbito da intervención social, que inclúan unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica ou ética.

ESPECÍFICAS:

- Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural.

TRANSVERSAIS:

- Capacidade de análise e síntese .
- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de aprendizaxe autónomo.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

As sesións de aula nas aulas expositivas teñen como finalidade a explicación dos aspectos básicos de cada tema establecido no programa, proporcionando a información necesaria que permita ao alumnado o aprendizaxe autónomo.

A docencia interactiva, de 18 horas distribuídas no cuadrimestre, pretende que o alumnado, individual ou en grupo, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos, traballo con textos ou datos, aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

No último período do cuadrimestre realizaranse sesións de titorías en grupos reducidos (en torno a unha ducia de alumnos/as por grupo) nos que se desenvolverán actividades orientadas á realización do exame final.

A través das titorías asesórase ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas de realización autónoma polo/a alumno/a, que supoñen un proceso de autoaprendizaxe.

Sistema de avaliación

Haberá un exame final tipo test, correspondente á convocatoria oficial, que é necesario superar para aprobar a materia. Contará con corenta preguntas, con tres opcións de resposta cada unha delas. Para cada pregunta, só unha

única opción será válida e verdadeira. Cada pregunta respondida correctamente terá un valor de 0,25 puntos. Será obrigatorio responder como mínimo vinte e cinco preguntas. Admítese un máximo de cinco fallos sen penalización algunha. A partir do sexto erro, cada fallo será sancionado cun desconto de 0,25 puntos.

O exame final liberará o 60% da nota final.

O 40% restante da nota final se corresponderá coa avaliación continua.

No caso de non asistir ás aulas nas que se realizan tarefas puntuábeis, e a ausencia estea xustificada, poden compensarse as tarefas coa elaboración de traballos ou exercicios que lle sexan encomendados polo profesor.

O alumnado ao que a dirección do centro lle conceda a dispensa de asistencia deberá acordar co profesor un traballo substitutivo dos exercicios interactivos, que deberá entregar por escrito e defenderá nunha titoría previamente sinalada.

Poderán producirse cambios no sistema de avaliación cando así sexa acordado entre o profesor e o alumnado e sempre que supoña unha mellora para a aprendizaxe.

Tempo de estudo e traballo persoal

O tempo de estudo e traballo persoal estimado que debe dedicar un estudante para a superación materia é dun total de 99 horas distribuídas do seguinte xeito:

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas.

Exercicios: 15 horas.

Lectura de textos: 10 horas.

Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas.

Preparación de exposicións: 04 horas.

Recomendacións para o estudo da materia

Non hai recomendacións específicas, para alén do contacto periódico co profesor e a participación nas aulas interactivas.

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Primeiro Curso

Profesor: Artur Tamazian Shamagian

Programa

Obxectivos da materia

De acordo co exposto na memoria do Grao en Traballo Social da EUTS os obxectivos básicos da asignatura son os seguintes:

- Coñecer os conceptos básicos da Economía.
- Coñecer os conceptos fundamentais e adquirir as destrezas básicas de xestión económica (orzamentos, contabilidade, etc.), así como da creación de organizacións e formas de autoemprego.
- Coñecer os conceptos básicos de Responsabilidade Social nas Empresas e a súa xestión.
- Ser capaz de aplicar mecanismos de xestión económica de recursos e servizos.

Contidos

Para acadar os obxectivos plantexados para a asignatura os contidos xerais da materia son os seguintes:

- Conceptos básicos de Economía.
- Ferramentas básicas de xestión económica: Técnicas orzamentarias e réxime contable.
- Creación de entidades económicas e a súa vinculación ca xeración de emprego e formas de autoemprego.

A continuación expóñense os descritores básicos do contido de cada un dos temas que integran o programa de docencia expositiva e interactiva:

Tema 1

Técnicas e instrumentos de análise en Economía

Descrición das diferentes técnicas e instrumentos que se empreñan no análise económico teórico e aplicado.

Especial incidencia no concepto de relación funcional e no análise de representacións gráficas teóricas e de datos estatísticos.

Tema 2

Axentes económicos e sistemas económicos

Estudo sistemático dos diferentes axentes que interveñen na actividade económica, con especial incidencia nas organizacións empresariais e no análise das súas actividades e estados contables. Explicación do esquema do fluxo circular da renda. Estudo teórico e aplicado das diferentes formas de organización da actividade económica dun país e da súa vinculación cas principais doutrinas económicas.

Tema 3

O funcionamento do mercado

Análise dos fundamentos básicos da lei da oferta e da demanda e dos elementos determinantes do comportamento

dos mercados. Análise matemático e gráfico dos procesos de determinación de prezos de mercado. Estudo dos fallos do mercado e das súas posibles solucións.

Tema 4

O papel económico do Estado

Estudo das xustificacións existentes para a intervención pública na economía e das funcións económicas do Estado nunha economía moderna. Análise de procesos orzamentarios públicos e das diferentes medidas de política económica.

Tema 5

Indicadores económicos e sociais

Análise dos principais indicadores da situación económica e social dun país. Especial atención ó PIB como indicador económico básico e ó IDH como principal indicador da situación socioeconómica (benestar social) dun país. Introducción ós indicadores de desenvolvemento sustentable.

Tema 6

O diñeiro e o financiamento da economía

Estudo do concepto, as funcións e o proceso de creación de diñeiro nunha economía moderna. Análise dos tipos de xuro e do funcionamento das institucións e os mercados financeiros no proceso de financiamento da actividade económica. Estudo do Banco Central e da inflación.

Tema 7

Estudo de concepto e as funcións da Responsabilidade Social Corporativa (RSC). Indicadores da RSC. O crecemento económico sustentable e a RSC.

Tema 8

A distribución da renda e as políticas sociais

Estudo teórico e aplicado sobre os determinantes e a medición da distribución da renda e da riqueza nun país. Análise da xustiza distributiva como obxectivo de política socioeconómica. Estudo das políticas económicas e sociais de carácter redistributivo.

Programa de traballo exclusivo para grupos interactivos:

Está previsto que cada grupo interactivo dispoña dun total de seis sesións ó longo do curso. A programación inicial consiste en desenvolver en clase unha selección das seguintes actividades, dun elevado grao de flexibilidade, dado que ese desenvolvemento depende de numerosos factores que haberá que avaliar durante o transcurso do cuadrimestre:

1. Lectura inicial sobre a materia e preguntas de comprensión de conceptos.
2. Exercicio/práctica sobre análise contable de estados financeiros.
3. Exercicio/práctica sobre funcionamento do mercado e determinación de prezos.
4. Exercicio/práctica sobre orzamentos públicos.
5. Exercicio/práctica sobre indicadores económicos.
6. Exercicio/práctica sobre indicadores de benestar social.
7. Exercicio/práctica sobre indicadores do mercado de traballo.
8. Exercicio/práctica sobre distribución da renda e discusión de políticas redistributivas.
9. Outros exercicios/prácticas, lecturas ou actividades diversas.

Bibliografía básica e complementaria

Alesina, A. e Giavazzi, F. (2009). *El futuro de Europa. Reforma o Declive*. Barcelona: Antoni Bosch.

Amat, O. (2008). *Análisis Económico-Financiero, (20ª ed.)* Barcelona: Gestion 2000

Brealey, R., Myers, S. e Allen, F. (2010). *Principios de Finanzas Corporativas (9ª ed.)*. México D.F.: McGraw-Hill.

- Cuadrado Roura, J. R. (2010). *Política Económica. Elaboración, objetivos e instrumentos (4ª ed.)*. Madrid: McGraw-Hill.
- Dasgupta, P. (2009). *Economía: Una breve introducción*. Madrid: Alianza Editorial Economía.
- Esping-Andersen, G. (2000). *Fundamentos sociales de las economías postindustriales*. Barcelona: Ariel
- Esping-Andersen, G. e Palier, B. (2010). *Los tres grandes retos del Estado del Bienestar*. Barcelona: Ariel
- Fernández Díaz, A., Parejo Gámir, J. A. e Rodríguez Sáiz, L. (2006). *Política Económica (4ª ed.)*. Madrid: McGraw-Hill.
- Global Reporting Initiative (2011). <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/Spainish-G3.1-Reporting-Guidelines.pdf>
- González, J. J. e Requena, M. (Eds.) (2008). *Tres décadas de cambio social en España*. Madrid: Alianza Editorial.
- Graue, A. (2009). *Fundamentos de Economía*. México: Pearson
- Lipsey, R. G. (1989). *Introducción a la Economía Positiva*, Barcelona: Vicens Vives.
- McConnell, C. R.; Brue, S.L. e Macpherson, D. A. (2007). *Economía Laboral (7ª ed.)*. Madrid: McGraw-Hill.
- Mankiw, N. G. (2004). *Principios de Economía (3ª ed.)*. Madrid: McGraw-Hill.
- Mochón, F. (2010). *Principios de Economía (5ª ed.)*. Madrid: McGraw-Hill.
- Mochón, F. (2009). *Economía, Teoría y Política (6ª ed.)*. Madrid: McGraw-Hill.
- Montagut, T. (2008). *Política social. Una introducción*. Barcelona: Ariel
- Rodríguez Cabrero, G. (2004). *El Estado del Bienestar en España: debates, desarrollo e retos*. Madrid: Fundamentos
- Samuelson, P. A. e Nordhaus, W. D. (2006). *Economía (18ª ed.)*. Madrid: McGraw-Hill.

Ademais das referenzas bibliográficas sinaladas, poderán utilizarse en clase artigos técnicos ou periodísticos, información estatística e lecturas que podan aparecer con posterioridade á elaboración deste programa ou que teñan unha utilización que poda ser aconsellable en función do traballo que se estea a realizar en clase, respostando así á idea de flexibilidade da docencia en grupos interactivos.

Competencias

De acordo co exposto na memoria do Grao en Traballo Social da EUTS as competencias da asignatura son as seguintes:

Competencias xenéricas:

-Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnoses sociais, no eido da intervención social, que inclúan unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica ou ética.

Competencias específicas:

-Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultura. Esta competencia específica forma parte da competencia específica: Ter a capacidade para traballar e valorar de maneira conxunta con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades e circunstancias, promovendo o cambio, a resolución de problemas nas relacións humanas e o fortalecemento e a liberdade da sociedade para incrementar o benestar e a cohesión.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise e síntese.
- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de aprendizaxe autónomo.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

O traballo presencial na aula consta de docencia expositiva, docencia interactiva e avaliación. O traballo persoal do alumno/a baséase no estudo autónomo individual ou en grupo, na realización de exercicios ou prácticas, na lectura e comprensión de textos especializados, a elaboración de traballos, a visualización de material sobre a asignatura e sondaxe bibliográfica. Todo elo cas cargas horarias que se sinalan na memoria do Grao en Traballo Social da EUTS para a asignatura Fundamentos de Economía.

Sistema de avaliación

A avaliación da asignatura dividirase en dúas partes. 1) Un exame cuxo valor será de 7,5 puntos, e se celebrará na data oficial determinada polo centro e 2) os traballos, exercicios e comentarios realizados en clase, cuxo valor será de 2,5 puntos (prevese inicialmente que cada alumno realice 6 traballos nas horas de docencia con grupos interactivos, cinco deles cun valor de 0,5 puntos cada un e unha sexta que englobará as cinco xa realizadas). O sexto traballo pretende servir de recuperación dalgún dos cinco realizados, no caso de suspenso. Tamén serve para incrementar a nota dos traballos xa aprobados.

Para todos aqueles alumnos/as ós que sexa de aplicación a dispensa de asistencia á totalidade do curso (clases expositivas e/ou interactivas) ou faltas xustificadas ás actividades interactivas, a avaliación do curso consistirá nun exame único final que se celebrará na data oficial determinada polo centro cun valor de 10 puntos. Ditos alumnos/as deberán poñerse en contacto co profesor da asignatura para coñecer o material que deben utilizar para preparar o exame final da asignatura. Tanto as dispensas de asistencia como as faltas xustificadas ás actividades interactivas deben ser oficiais de acordo ca aplicación da normativa da USC de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ó EEES e co anexo da EUTS a dita normativa.

Tempo de estudo e traballo persoal

O reparto de cargas horarias é o seguinte, de acordo ca memoria do Grao en Traballo Social da EUTS:

Traballo persoal do alumno/a:

Estudio autónomo individual ou en grupo: 50 horas

Exercicios: 15 horas

Lectura de textos: 15 horas

Elaboración de traballos, visualización de material: 15 horas

Outras tarefas propostas: 4 horas de sondaxe bibliográfica

Total: 99 horas

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Primeiro Curso

Profesora: Lorena Añón Loureiro

Programa

Obxectivos da materia

-Ser capaz de analizar a relación entre políticas institucionais, as esixencias legais e os límites profesionais no desenvolvemento do traballo social.

-Adquirir os conceptos morais de dereitos, responsabilidade, liberdade, autoridade e poder na práctica do traballo social.

-Ser capaz de aplicar a base dos valores, as normas éticas e os códigos deontolóxicos da práctica do traballo social, e de seguilos.

-Saber analizar criticamente os casos nos que xorden dilemas éticos

Contidos

Tema I: Introducción á ética.

I.1. Conceptualización da ética.

I.2. Orixe da ética: a ética na Grecia Clásica.

Tema II: A ética na Grecia Clásica: influencias filosóficas e aplicabilidade en Traballo Social.

II.1. Os sofistas.

II.2. Sócrates.

II.3. Platón.

II.4. Aristóteles.

Tema III: Teorías éticas: reflexións para a intervención social.

III.1. A ética deontolóxica kantiana.

III.2. A ética utilitarista.

III.3. A ética neoaristotélica: o comunitarismo (a ética da virtude).

III.4. A teoría da xustiza.

III.5. A ética discursiva ou dialóxica.

III.6. A ética do coidado.

Tema IV: A ética na postmodernidade: Onde nos movemos?.

IV.1. A postmodernidade.

IV.2. A falacia naturalista.

IV.3. A auto-ética: o desenvolvemento moral segundo Kohlberg e o coñecemento de si.

Tema V: Traballo social, dereitos humanos e deontoloxía profesional: implicacións na intervención social.

V.1. Como xorden e que son os dereitos humanos?.

V.2. Convergencia e aplicabilidade na práctica do traballo social.

V.3. Os códigos profesionais. O código deontolóxico do traballo social: aplicabilidade e reflexións.

Tema VI: Ética aplicada en traballo social.

VI.1. Principios bioéticos: aplicabilidade en traballo social e relación con outros principios.

VI.2. O respecto.

VI.3. Paternalismo versus autodeterminación: autonomía, benestar e os seus límites.

VI.4. O ético e o legal unha relación controvertida.

Tema VII: A ética nos e nas profesionais do traballo social, nas entidades e na investigación.

VII.1. O traballo social como profesión: o seu carácter ético.

VII.2. Principios na intervención social.

VII.3. As virtudes profesionais.

VII.4. Interacción entre o persoal, o profesional e o social: límites, obxección e riscos profesionais (burnout e fatiga por compasión).

VII.5. A ética na investigación en traballo social.

VII.6. Reflexión socio-crítica: fortalezas e dificultades na abordaxe profesional e investigadora.

Tema VIII: Procedementos de toma de decisións éticas aplicadas ao traballo social.

VIII.1. Cuestións, problemas e dilemas éticos.

VIII.2. Modelos e recursos de apoio para a toma de decisións deliberada.

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA:

- Ballester, A. (2006). *Dilemas éticos en Trabajo Social*. Pamplona: Eunate.
- Banks, S. (1995). *Ética y valores en Trabajo Social*. Barcelona: Paidós.
- Bermejo, F.J. (1996). *Ética y Trabajo Social*. Madrid: UPCO.
- Bermejo, F.J. (2002). *Ética de las Profesiones*. Bilbao: Desclee De Brouwer.
- Camps, V. (2013). *Breve Historia de la Ética*. Barcelona: RBA Libros, S.A.
- Canimas, J. (2006). La ética aplicada a la intervención social. *Revista de Servicios Sociales y Política Social*, 73, 135-144.
- Cortina, A. (2013). *¿Para qué sirve realmente ...?: La Ética*. Barcelona: Paidós.
- Consejo General del Trabajo Social. (2012). *Código Deontológico del Trabajo Social*. Recuperado de http://www.cgtrabajosocial.com/consejo/codigo_deontologico
- Guisán, E. (1990). *Razón y pasión en ética: los dilemas de la ética contemporánea* (1ª ed.). Barcelona: Anthropos.
- Healy, K. (2001). *Trabajo social: perspectivas contemporáneas*. Madrid: Ediciones Morata y Fundación Paideia.
- Macintyre, A. (2006). *Historia de la ética* (3ª ed.). Barcelona: Paidós.
- Román, B. (2016). *Ética de los servicios sociales*. Barcelona: Herder.
- Salcedo, D. (1998). *Autonomía y bienestar: La ética del Trabajo Social*. Granada: Comares.
- Salcedo, D. (Comp.). (1999). *Los valores en la Práctica del Trabajo Social*. Madrid: Narcea.

- Zamanillo, T. (Dir.). (2011). *Ética, teoría y técnica. La responsabilidad política del Trabajo Social*. Madrid: Talasa ediciones.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA:

- Ballester, A. (2009). Dilemas éticos en trabajo social: el modelo de la ley social. *Portularia*, 2, 123-131.
- Camps, V. (Ed.). (2008). *Historia de la ética 1: De los Griegos al Renacimiento*. Barcelona: Crítica.
- Cortina, A. (1990). *Ética sin moral*. Madrid: Tecnos.
- Cortina, A. (1994). *La ética de la sociedad civil*. Madrid: Anaya.
- Cortina, A. (2004). *Ética mínima* (9ª ed.). Madrid: Tecnos.
- Cortina, A. e Martínez, E. (1998). *Ética*. Madrid: Akal.
- Chambon, A.S., Irving, A. e Epstein, L. (Eds.). (2001). *Foucault y el trabajo social*. Granada: Editorial Maristán.
- Fernández, T. (Coord.) (2010). *Fundamentos del Trabajo social* (1ª ed.). Madrid: Alianza Editorial.
- Fernández, T. e Ponce, L. (2012). *Trabajo Social Individualizado: Metodología de Intervención*. Madrid: Ediciones Académicas.
- Ferrater, J. (2000). *Diccionario de filosofía* (Vol. I-IV). Madrid: Ed. Alianza.
- Gracia, D. (2008). *Fundamentos de bioética*. Madrid: Triacastela.
- Gracia, D. (2008). *Procedimientos de decisión en ética clínica*. Madrid: Triacastela
- Guthrie, W. (1988). *Historia de la filosofía griega: Siglo V. Ilustración* (Vol. III). Madrid: Gredos.
- Hortal, A. (2002). *Ética general de las profesiones*. Bilbao: Desclée de Brouwer.
- Idareta-Goldaracena, F. (2014). Propuesta para la Medición de la Violencia al Usuario en el Trabajo Social Desde Las Perspectivas de E. Lévinas y J. Derriba. *Revista de Trabajo Social Portularia*, 1 (XIV), 15-26.
- International Federation of Social Worker. (2012). *National Codes of Ethics*. Recuperado de <http://ifsw.org/resources/publications/national-codes-of-ethics/>
- Marina, J.A. (1995). *Ética para náufragos* (2ª ed.). Barcelona: Anagrama.
- Morin, E. (2004). *El Método*. Madrid: Cátedra
- Osset, M. (2001). *Más allá de los Derechos Humanos*. Madrid: DVD.
- Savater, F. (2011). *Ética para Amador* (20ª ed.). Barcelona: Ariel.
- Sen, A. (2008). *Bienestar, Justicia y Mercado*. Madrid: Paidós.
- Singer, P. (1995). *Ética práctica*. Barcelona: Ariel.
- Singer, P. (2007). *Compendio de Ética*. Madrid: Alianza Editorial.
- Úriz, M.J.; Ballester, A. e Urien, B. (2007). *Dilemas éticos en la intervención social. Una perspectiva profesional desde el Trabajo Social*. Zaragoza: Mira Editores.
- Úriz, M.J. e Salcedo, D. (2017). Ética y Trabajo Social [Monográfico]. *Cuadernos de Trabajo Social*, 30 (1).

Competencias

XENÉRICAS:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen o Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.
- Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnósticos sociais, no ámbito da intervención social, que inclúan unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica ou ética.
- Ter desenvolvido as habilidades de aprendizaxe necesarias para continuar a súa formación e aprendizaxe no ámbito do Traballo Social cun alto grao de autonomía.

ESPECÍFICAS:

- Ter a capacidade para traballar e valorar de maneira conxunta con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades e circunstancias, promovendo o cambio, a resolución de problemas nas relacións humanas e o fortalecemento e a liberdade da sociedade para incrementar o benestar e a cohesión.
- Establecer relacións profesionais co obxecto de identificar a forma máis axeitada de intervención.

- Ter capacidade para integrar os principios e normas do Código Deontolóxico do Traballo Social e demostrar competencia profesional no exercicio do Traballo Social mesmo.

- Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados.

TRANSVERSAIS:

- Capacidade de análise e síntese.
- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de toma de decisións.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de compromiso ético.
- Capacidade de aprendizaxe autónomo.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combina a docencia presencial de clases expositivas, interactivas, titorías en grupos reducidos e o traballo persoal do alumnado. Preténdese que o alumnado, individual ou en equipo, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos, traballo con textos ou datos, aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

A finalidade das clases expositivas é a explicación dos aspectos básicos de cada tema establecidos no programa, proporcionando a información necesaria que permita ao alumnado a aprendizaxe autónoma,

A docencia interactiva pretende que o alumnado, individual ou grupal, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos, traballo con textos ou datos, aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos.

Na titoría presencial en grupo reducido, dinamízase, oriéntase e supervísase o traballo autónomo do alumnado, ao tempo que permite facer o seguimento e orientación na realización de tarefas e actividades derivadas do desenvolvemento individual e colectivo da docencia expositiva e interactiva.

A través das titorías asesorase ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas de realización autónoma e que supoñen un proceso de autoaprendizaxe.

Poderán producirse cambios na metodoloxía da materia cando así sexa acordado entre a profesora e o alumnado e sempre que supoña unha mellora para a aprendizaxe.

Sistema de avaliación

A avaliación da materia realizarase a través de:

- Exame: 60%.
- Avaliación continua: 40%.

É necesario alcanzar a cualificación mínima de Apto/a nos exames para poder sumarlle a puntuación pola avaliación continua.

No caso de que se realice un exame parcial, poderán presentarse:

- . As persoas que asistisen como mínimo ao 80% das clases interactivas. As faltas xustificadas e recoñecidas serán computadas como asistencia.
- . As persoas en modalidade de dispensa de asistencia.

Contabilizaranse todas as clases, dende o inicio ata as celebradas con 15 días de antelación á realización da proba escrita.

CONTIDO DA AVALIACIÓN CONTINUA E PUNTUACIÓN MÁXIMA: (4 PTOS)

- Asistencia ás clases interactivas: 0,50 ptos.
- Tarefas prácticas: 3,5 ptos.

As tarefas prácticas realizaranse nas clases interactivas, nas clases expositivas de forma complementaria, e fóra da aula.

Na Guía da Materia que se entregará ao comezo das clases especificaranse as actividades, as pautas para a elaboración dos traballos e as puntuacións das actividades da avaliación continua.

No caso de non asistir a clases nas que se realizan tarefas con puntuación, e téñanse xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas, coa elaboración de traballos e exercicios encomendados polas profesoras. Unha vez téñase confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o alumnado ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade para puntuar.

PERSOAS CON DISPENSA DE ASISTENCIA

O alumnado que teña concedida a dispensa de asistencia seguirá un sistema de avaliación alternativo ao anterior. O devandito sistema constará dunha proba escrita sobre os contidos teóricos (60%) e a realización de traballos sobre os temas abordados nas clases interactivas e expositivas (40%).

É necesario alcanzar unha puntuación mínima de 1 punto nas actividades de carácter obrigatorio (clases interactivas e expositivas) para superar a materia.

As actividades colgaranse na web (www.euts.es) no apartado da materia de Ética e Traballo Social, no espazo destinado á dispensa de asistencia. O alumnado que o desexe tamén pode solicitálas de xeito presencial.

As actividades obrigatorias iranse colgando e entregando de forma paulatina (segundo data estipulada). As actividades obrigatorias que se entreguen fora do prazo estipulado, terán unha penalización se a entrega se realiza nos 3 días hábiles seguintes. A partir do cuarto día a actividade non será nin avaliada, nin puntuada.

SISTEMA DE CONTROL DE ASISTENCIA

O sistema de control de asistencia é o establecido polo centro.

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir as clases e teña concedida a dispensa de asistencia, poderán compensar as faltas coa realización de exercicios e traballos de análise de textos seleccionados que deberá entregar por escrito e defenderá nunha titoría previamente acordada coa profesora.

Poderán producirse cambios no sistema de avaliación cando así sexa acordado entre a profesora e o alumnado, e sempre que supoña unha mellora para a aprendizaxe.

SISTEMA DE RECUPERACIÓN

- A recuperación do exame realizarase na data oficialmente establecida.
- Os traballos realizados nas clases non poderán recuperarse, salvo que se xustifiquen as faltas de asistencia.
- As persoas que non entregasen as actividades de dispensa de asistencia nos prazos establecidos, non poderán recuperalos na primeira convocatoria, pero si poderán facer entrega destas na convocatoria de xullo.

Tempo de estudo e traballo persoal

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas

Exercicios: 15 horas

Lectura de textos: 10 horas

Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas

Preparación de exposicións: 4 horas

TOTAL: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia ás clases é clave para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da materia, que en todo momento orienta a aprendizaxe práctica.

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para situar ao alumnado en contextos profesionais.

Recoméndase ao alumnado que no desenvolvemento temporal da materia manteña un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa, para poder profundar nas parcelas de maior interese para o alumnado.